

ԳԻՏՆԱԿԱՆԻ ՈՒՂԻՆ (Վահան Բայբուրդյանի ծննդյան 85-ամյակին)

Պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր, արտակարգ և լիազոր դեսպան, ՀՀ ԳԱԱ արևելագիտության ինստիտուտի Իրանի բաժնի վարիչ Վահան Բայբուրդյանի գիտահետազոտական գործունեությունը տասնամյակներ շարունակ գերազանց կերպով ներդաշնակել է հայագիտության, արևելագիտության և միջազգային հարաբերությունների բնագավառները: Վ. Բայբուրդյանը պատկանելի գիտական ժառանգություն է

թողել իրանագիտության, քրդագիտության, թուրքագիտության, իսլամագիտության, Հայկական հարցի դիվանագիտական պատմության, հայ գաղթօջախների պատմության ոլորտներում՝ այդպիսով ծանրակշիռ ներդրում ունենալով արևելագիտության և հայագիտության մի շարք ռազմավարական ուղղությունների ձևավորման ու զարգացման գործում, որոնց առնչվող մեծածավալ մենագրություններն ու հետազոտությունները հրատարակվել են տարբեր լեզուներով՝ գիտնականին բերելով նաև միջազգային ճանաչում: Մեծանուն, բազմաշնորհ գիտնականն ավելի քան կես դար շարունակվող արգասավոր գործունեության արդյունքներն ամփոփել է Հայաստանում և արտասահմանում հրատարակված 16 մեծածավալ մենագրություններում, ավելի քան 120 գիտական հոդվածներում և իր խմբագրությամբ լույս տեսած երկու տասնյակի հասնող գիտական աշխատություններում:

Միջազգային գիտական հանրության կողմից բարձր գնահատականի են արժանացել «Նոր Զուլայի հայ գաղթօջախը XVII դարում (Նոր Զուլայի դերը իրանա-եվրոպական քաղաքական և տնտեսական հարաբերություններում)» մենագրությունը (ռուսերեն), «Համաշխարհային առևտուրը և իրանահայությունը XVII դարում» ծավալուն ուսումնասիրությունը (պարսկերեն), «Միջազգային առևտուրը և հայ վաճառականները XVII դարում» բացառիկ աշխատությունը (անգլերեն): Գիտնականը պատկանելի թվով խորքային ուսումնասիրություններ է հրատարակել Իրանի և Օսմանյան կայսրության պատմութե-

յան տարբեր հիմնախնդիրների վերաբերյալ: Նա առաջինն էր, որ հայ արևելագիտության պատմության մեջ նախաձեռնեց Իրանի («Իրանի պատմություն. հնագույն ժամանակներից մինչև մեր օրերը», 2005 թ., 2006 թ.) և Օսմանյան կայսրության («Օսմանյան կայսրության պատմություն», 2011 թ.) ամբողջական պատմության շարադրանքը:

Վ. Բայբուրդյանի քրդագիտական հետազոտությունների բնագավառում առանձնանում են քուրդ ժողովրդի քաղաքական պատմության, հայ-քրդական հարաբերությունների պատմության վիճելի կամ առհասարակ չհետազոտված շատ հիմնախնդիրների ուսումնասիրությունները: Նրա բացառիկ աշխատություններից է «Քրդերը, Հայկական հարցը. հայ-քրդական հարաբերությունները պատմության լույսի ներքո» (2008 թ.) մենագրությունը, որը հիմնված է հսկայաձավալ փաստագրական նյութի վրա, թարգմանվել է նաև անգլերեն՝ արժանանալով միջազգային լայն արձագանքի ու պարգևների: Բեղմնավոր գրչի տեր գիտնականի տեսադաշտում մշտապես եղել են Հայկական հարցի, Հայոց ցեղասպանության հիմնախնդիրները, որոնց վերաբերյալ հետազոտությունները շարադրվել են հայրենասեր մտավորականին հարիր բարձր պատասխանատվությամբ:

Պրոֆեսորի անսպառ եռանդն ու աշխատասիրությունը դրսևորվել են նաև մանկավարժության և գիտակազմակերպչական գործունեության բնագավառներում: Նա զբաղեցրել է ակադեմիական ու բուհական բարձր պաշտոններ՝ ՀՀ ԳԱԱ արևելագիտության ինստիտուտի գիտնական քարտուղար, Աղբյուրագիտության պրոբլեմային խմբի ղեկավար, Իրանի բաժնի վարիչ, ԵՊՀ համաշխարհային պատմության ամբիոնի վարիչ, գիտական աշխատանքների գծով պրոռեկտոր, ռեկտորի պաշտոնակատար, ԵՊՀ միջազգային հարաբերությունների և դիվանագիտության ամբիոնի վարիչ:

Գրեթե կես դար դասավանդելով տարբեր բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում՝ մեծանուն գիտնականը մինչ օրս իր հարուստ գիտելիքներն անմնացորդ փոխանցում է ապագա մասնագետներին: Իր գիտական բեղուն գործունեության համար նա արժանացել է տարատեսակ շքանշանների և մրցանակների՝ Ֆրիտյոֆ Նանսենի հուշամեդալի, ԵՊՀ ոսկե մեդալի, Իրանի Իսլամական Հանրապետության «Հեղափոխության արշալույսը» ոսկե մեդալի, «ՀՀ դիվանագիտության ասպարեզում ունեցած ակնառու ձեռքբերումների համար» ՀՀ արտաքին գործերի նախարարություն հուշամեդալի, «Մանկավարժական համալսարան» մեդալի և այլն: Պրոֆեսորը շարունակում է գործուն մասնակցություն ունենալ հայագիտության, արևելագիտության բնագավառներում գիտական հրատարակությունների գործում,

կոլեկտիվ աշխատանքների համահեղինակ է, գիտական պարբերականների խմբագիր, մի շարք գիտական և խմբագրական խորհուրդների անդամ է և փայլուն գրախոս:

Որպես Մերձավոր և Միջին Արևելքի գերազանց գիտակ՝ Վահան Բայբուրդյանն իր տաղանդը դրսևորել է նաև դիվանագիտության ասպարեզում՝ Իրանի Իսլամական Հանրապետությունում դառնալով Հայաստանի Հանրապետության գործերի առաջին հավատարմատարը (1992-1994 թթ.), այնուհետև առաջին արտակարգ և լիազոր դեսպանը (1994-1998 թթ.): Հատկանշական է, որ իր դիվանագիտական առաքելությունն Իրանում Վ. Բայբուրդյանն իրականացրեց Հայաստանի համար ծանր ու դժվարին տարիներին՝ շրջափակման, տնտեսական ճգնաժամի պայմաններում, և Արցախյան ազատամարտի թեժ ժամանակահատվածում, երբ Իրանը Հայաստանի համար արտաքին աշխարհին կապող կարևորագույն և միակ երկիրն էր: Հաղթահարելով բազմաթիվ դժվարություններ՝ շնորհաշատ դիվանագետը, բարձր դասելով հայրենիքի պետական շահը մեծ նպաստ բերեց հայ-իրանական բազմուղի հարաբերությունների կայացմանն ու վերընթաց զարգացման գործին:

Վ. Բայբուրդյանին՝ լայն մտահորիզոնով, մտքի ճկունությամբ, արտասովոր աշխատասիրությամբ օժտված գիտնականին, բնորոշ են մարդկային ազնիվ նկարագիրը և հայրենասեր մտավորականի կերպարը:

Ծննդյան 85-ամյակի առթիվ սիրելի պրոֆեսորին, վաստակաշատ պատմաբանին մաղթում ենք արևշատություն, գիտական նորանոր ձեռքբերումներ ու նվաճումներ:

ՀՀ ԳԱԱ արևելագիտության ինստիտուտ

Վահան Բայբուրդյանի՝ ապրելու և արարելու տաղանդը վառ արտացոլում է գրել նրա ողջ՝ ինչպես գիտական, այնպես էլ դիվանագիտական գործունեության մեջ: Շնորհավորում ենք մեր բազմամյա հեղինակին և մաղթում արևաշող լուսաբացներ, սեր ու ջերմություն:

«Լրաբեր հասարակական գիտությունների» հանդես